

Kultur

Ett öde Rom i lockdown – en försmak av framtidens stad?

Fotografier av ett nedstängt Rom påminner om de bilder konsthistorien har presenterat av "den eviga staden". Men kanske ger oss anblicken av ett tomt och öde Rom snarare en antydning om hur städer kan komma att se ut även efter coronapandemin.

Thomas Steinfeld
kultur@svd.se

Bara några år efter det att fotografiet hade uppfunnits, fanns det fotografiska ateljéer i alla större italienska städer. För det mesta sålde de bilder av de stora sevärdheterna, av Piazza San Marco i Venedig, av Colosseum i Rom eller Ponte Vecchio

i Florens. Turister från norr om Alporna, från Storbritannien eller Nordamerika samlade dessa bilder i album, för att ta med dem hem och visa dem till sina släktingar och vänner.

Bland dessa resenärer fanns det många som engagerade sig för att bevara eller restaurera de historiska byggnaderna, i form av föreningar eller direkta mecenat-

skap, eller genom att helt enkelt köpa gamla hus. Dessa entusiaster var bland de första som strävade efter att bevara kulturskat-terna i ett så autentiskt tillstånd som möjligt.

Fotografierna kom sådana föreställningar till mötes: sällan ser man några människor på dessa bilder, byggnaderna är av större intresse. För det mesta syns ett

hus, ett tempel, en kyrka, som om de hade stått kvar sedan urgamla tider, eller som om enbart årtiderna hade dragit förbi.

Inom konsthistorien tillhör fotografier av detta slag fortfarande en vetenskaplig standard, medan den utomstående betraktaren undrar: Var världen från förr verkligen så tom? Kanske hade det städats och röjts bort, möjligen på grund av exponeringstiden?

Man vet inte. Men föreställningen att man förr hade kunnat stå helt ensam framför Michelangelos David hänger kvar.

Och inte bara denna föreställning, utan också idén om att de historiska byggnaderna en gång i tiden hade "rätt" utseende, utan alltför många människor, utan reklam och utan vår tids skräp.

För tillfället visar Bibliotheca Hertziana, en tysk konsthistorisk institution i Italien, en utställning med fotografier från Rom och Neapel på sin hemsida (galerie.biblhertz.it). Bilderna togs under corona-nedstängningen i våras. Gatorna och platserna ligger tomma. Man ser Colosseum, man ser Pantheon och Campo de' Fiori. Man ser inte ens skuggan av en

Spanska trappan, som brukar vimla av turister, ligger öde.
Foto: Marcello Leotta

Colosseum. Foto: Marcello Leotta

människa. Till och med bilarna verkar ha backat in i någon nisch. Bilderna liknar överraskande nog de fotografier som togs för hundra eller hundrafemtio år sedan – förändringarna är mycket mindre än man hade trott. Men samtidigt infinner sig en oro för hur det ska gå med det offentliga livet, om sjukdomen dröjer sig kvar?

Marcello Leotta, en av de utsända fotograferna, kallar numera sin stad för *Roma nuda*, ett naket Rom. Frasen är passande, för liksom nakenhet inte är människans naturliga tillstånd (det " nakna" är alltid det "avklädda"), så är en historisk byggnad utan ett socialt liv inget minnesmärke. Den är *deserto*, som fotografkollegan Enrico Fontolan förklarar, övergiven.

Och värre än så: avståndet mellan den levande och den övergivna staden tycks ha utökats, eftersom Rom numera har upplevt ytterligare en nedstängning. Det är som om tiden hade flytt från staden. Och det är som om Rom inte vore den "eviga staden" för att den finns kvar efter årtusenden, utan för att livet lämnat den åt sitt öde, så som skedde under den tidiga medeltiden, då enbart några få tusen människor bodde på ett övervuxet område, som en gång varit antikens huvudstad.

En naken stad är också Neapel, så som den fotograferats av Luciano, Marco och Matteo Pedicini. Men denna metropols nakenhet är av en annan karaktär. För det som blottläggs här är inte bara stadens kropp av

sten. Än mera ser man hur denna kropp misshandlats, med järn och betong, med reklamskyltar och graffiti, genom en uppenbarligen ofta improviserad modernisering, genom de gröna nät som spänts upp framför historiska byggnader, så att lösa stenar inte ramlar ner på passerande..

Tvärtemot vad man Tskulle kunna förvänta sig framstår detta skräp inte som någonting ytligt, något som man skulle kunna avlägsna så att den rena kärnan åter träder fram. Bråten tycks i stället trängt in i själva kroppen, så att den liksom bildar ärr eller dåligt läkta sår. Denna nakna stad är en förskräcklig syn.

För konsthistorikerna hade fotografierna av gamla byggnader utan människor en praktisk betydelse. Ofta togs de till hjälp när ett historiskt monument skulle återställas till sitt ursprungliga skick. I många fall hade denna teknik till följd att föreställningen om originalet hämtades från ett fotografi från 1800-talet – varpå restaureringen blev en kopia av en kopia.

Skulle då dagens fotografier av den "avklädda" staden kunna få en liknande roll? Knappast. Förmodligen pekar de inte bakåt i tiden, utan framåt. Kanske mot en framtid, då innerstad och museum blivit samma sak, kanske mot en framtid utan städer, där livet i en en trång gemenskap anses så farligt – till exempel på grund av infektionsriskerna – att staden jämt kommer att tillhöra det förflutna. ■

Fontana di Trevi. Foto: Marcello Leotta

”

Bilderna liknar överraskande nog de fotografier som togs för hundra eller hundrafemtio år sedan – förändringarna är mycket mindre än man hade trott.